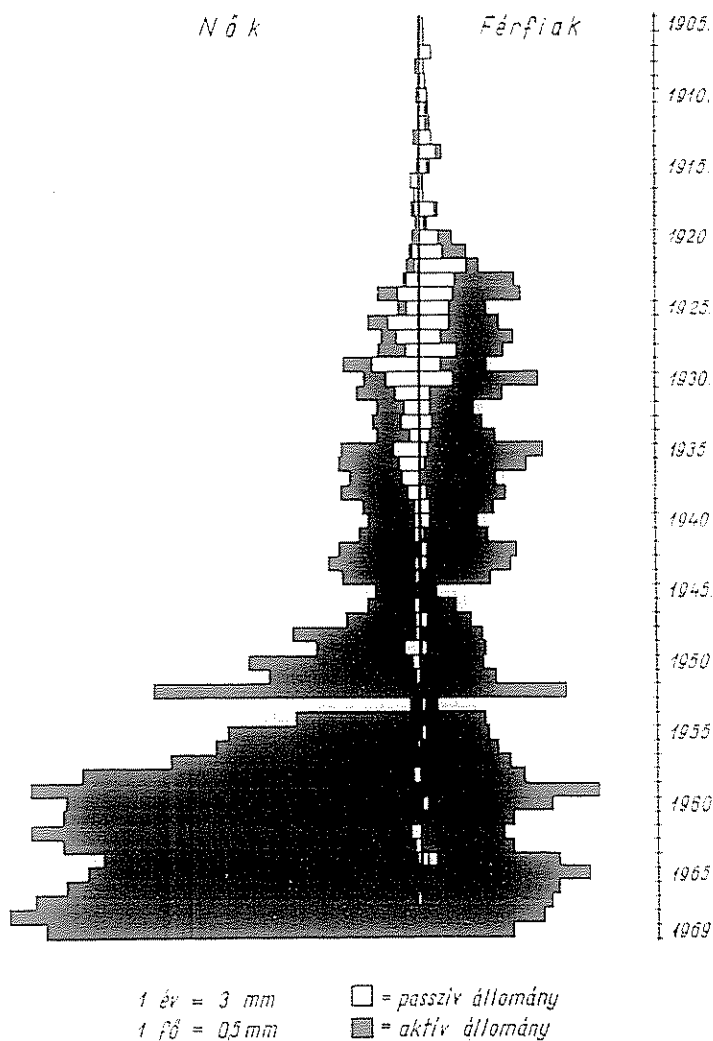

ADATOK A MAGYAR GYÓGYSZERÉSZETRŐL A SZEMÉLYI ÁLLOMÁNY RÉTEGEZŐDÉSE

KEMPLER KURTJ

Érkezett: 1970. XII. 22.)

Több mint két évtizede annak (utoljára 1948-ban történt), hogy a magyar gyógyszerészi kar személyi állományára és különböző intézményeire vonatkozó adatokat publikáltak [1]. Az azóta eltelt — viszonylag hosszú — időszak természetesen alapvető változásokat hozott magával. Indokolt volt tehát a Magyar Gyógyszerészeti Társaság vezetőségének azon elhatározása, hogy egy új kiadású Gyógyszerészeti Évkönyv megjelentetésével a hiányt pótolja.

1. ábra

I. táblázat
Az aktív és passzív gyógyszerészeti állomány nemek szerinti felosztása

Évszám (oklevél kelte)	Fő, összesen	Passzív állomány			Aktív állomány				
		Fő, össz.	Ebből		Fő, össz.	Férfi		Nő	
			férfi	nő		fő	%	fő	%
1905	1	1	1						
1906	1	1	1						
1907	5	5	5						
1908	2	1	2						
1909	2	2	2		1			1	100,0
1910	4	4	3						
1911	4	4	3	1					
1912	5	3	3		1				
1913	5	2	2		1	1	100,0		
1914	8	7	6	1	3	1	100,0		
1915	10	7	7		1	1		1	100,0
1916	5	4	3		3	3	100,0		
1917	4	3	3	1	1	1	100,0		
1918	3	3	1	2	1	1	100,0		
1919	10	8	6	2	2	1	50,0	1	50,0
1920	4	2	2		2	1	50,0	1	50,0
1921	15	8	7	1	7	6	85,7	1	14,3
1922	22	12	10	2	10	9	90,0	1	10,0
1923	30	21	20	1	9	5	55,5	4	44,5
1924	47	20	15	5	27	26	96,3	1	3,7
1925	61	24	15	9	37	28	75,7	9	24,3
1926	37	17	13	4	20	15	75,0	5	25,0
1927	56	26	13	13	30	21	70,0	9	30,0
1928	56	19	9	10	37	31	83,8	6	16,2
1929	53	23	17	6	30	19	63,3	11	37,7
1930	60	29	9	20	31	19	61,3	12	38,7
1931	74	28	14	14	46	36	78,3	10	21,7
1932	62	14	4	10	48	31	64,6	17	35,4
1933	40	10	4	6	30	18	60,0	12	40,0
1934	46	13	5	8	33	21	63,6	12	36,4
1935	47	8	4	4	39	25	64,1	14	35,9
1936	85	14	3	11	71	49	69,0	22	31,0
1937	76	10	1	9	66	41	62,2	25	37,8
1938	61	8		8	53	32	60,4	21	39,6
1939	71	7	2	5	64	35	54,7	29	45,3
1940	55	6	3	3	49	28	57,1	21	42,9
1941	47	5	3	2	42	22	52,4	20	47,6
1942	55	2		2	53	29	54,7	24	45,3
1943	75	1	1		74	40	54,1	34	45,9
1944	78	4	2	2	74	37	50,0	37	50,0
1945	63	2		2	61	30	49,2	31	50,8
1946	25				25	6	24,0	19	76,0
1947	37	3		3	34	15	44,1	19	55,9
1948	53	5	3	2	48	19	39,6	29	60,4
1949	80	2		2	78	26	33,3	52	66,7
1950	72	9	2	7	63	26	41,3	37	58,7
1951	99	4		4	95	26	27,4	69	72,6
1952	96	2		2	94	32	34,0	62	66,0
1953	175	1		1	174	62	35,6	112	64,4
1954	11	1	1		10	6	60,0	4	40,0
1955	81				81	28	34,6	53	65,4
1956	111	1	1		110	28	25,5	82	74,5
1957	120				119	33	27,7	86	72,3
1958	144			1	144	38	26,4	106	73,6
1959	188	3		3	185	44	23,8	141	76,2
1960	241				241	75	31,1	166	68,9
1961	206	2	2		204	53	26,0	151	74,0
	192				192	40	20,8	152	79,2

Évszám (oklevél kelte)	Fő, összesen	Passzív állomány			Aktív állomány				
		Fő, össz.	Ebből		Fő, össz.	Férfi		Nő	
			férfi	nő		fő	%	fő	%
1962	203	4		4	199	37	18,6	162	81,4
1963	193	2		2	191	40	20,9	151	79,1
1964	194	2	1	1	192	58	30,2	134	69,8
1965	214				214	72	33,6	142	66,4
1966	210				210	59	28,1	151	71,9
1967	220	2		2	218	55	25,2	163	74,8
1968	227				227	52	22,9	175	77,1
1969	196				196	36	18,4	160	81,6
Össz. ...	5028	428 = = 8,5%	227	201	4600 = = 91,5%	1630	35,4	2970	64,6
Átlag ...					1954,2 ≈ 1954	1948,8 ≈ 1949		1957,2 ≈ 1957	

Megjegyzés: Az alacsony reprezentációjú adatok százalékarányát fenntartással kell értékelni.

Az Évkönyv szerkesztése során összegyűjtött nagyszámú adatból ez alkalommal a személyi állományra vonatkozó, elsősorban statisztikai adatok egynémelyikét dolgoztam fel abból a célból, hogy a szakmánk jelenére vonatkozó képet extrapolálva, egyes, a jövőre vonatkozó következtetéseket levonhassunk.

A gyógyszerési oklevéllel rendelkezők személyi adatainak gyűjtése az országos nyilvántartáson alapszik. Ismeretes, hogy a 6/1967. (II. 14.) Korm. sz. rendelet, illetőleg az egészségügyi miniszter 19/1967. (Eü. K. 16.) EüM. sz. utasítása intézkedik a gyógyszerési oklevélhez kötött munkakörben alkalmazható gyógyszerészek kötelező nyilvántartásba vételéről. Ismeretes azonban az is, hogy nagyszámú gyógyszerész működik gyógyszerési diplomához nem kötött olyan munkaterületen, ahol tevékenységük szakmai szempontból is igen jelentős. Az országos nyilvántartásba felvettek névsora így módon a különböző szervek és intézmények, a gyógyszergyártó ipar, valamint más vállalatok közlése alapján 349 névvel kiegészülve összesen 5028-ra bővült. Az adatár még így sem teljes. Csak elvétve szerepelnek pl. azok, akik az első nyilvántartásba vétel idején már nyugdíjasok voltak. De nem tekinthetők teljesnek a későbbi évfolyamok sem. Ellenőriztem ugyanis, hogy az egyetemeken 1968-ban és 1969-ben gyógyszerési oklevelet nyert hallgatók mindegyike szerepel-e az országos nyilvántartásban. Megállapítottam, hogy az 1968-ban végzetek közül ketten, az 1969-ben végzetek közül — leszámítva a külföldi hallgatókat — négyen egyáltalában nem kérték felvételüket a nyilvántartásba, így nyilvánvaló, hogy vagy egyáltalán nem, vagy nem gyógyszerési képesítéshez kötött munkakörben dolgoznak. Az adatok statisztikai feldolgozásakor azonban ez százalékosan alig kimutatható, így tehát lényegtelen. Az Országos Nyilvántartás teljesebbé tétele érdekében azonban helyes lenne, ha a vonatkozó jogszabály módosításával elrendelnék, hogy a jövőben kiadandó okleveleket még átadásuk előtt vezessék keresztül a nyilvántartáson. Bár már megszűnt a korábbi kötelező munkavállalási előírás, ez mégis elősegítené a nyilvántartás teljesebbé tételét.

A feldolgozott adatok általában az 1970. március 31-ig bejelentett állapot-

Éveszám (oklevél kelefe)	Összesen	Férfi						
		Össz.	Gyógyszertári Központban				Egyéb munka- területen	%
			Beosz- tott	%	Vezető állású	%		
1905								
1906								
1907								
1908	1							
1909								
1910								
1911	1	1	0		0	1	100,0	
1912	3	3	1	33,3	2	66,7		
1913	1							
1914	3	3	1	33,3	2	66,7		
1915	1	1	1	100,0				
1916	1	1			1	100,0		
1917								
1918	2	1			1	100,0		
1919	2	1	1	100,0				
1920	7	6	2	33,3	4	66,7		
1921	10	9	3	33,3	5	55,6	1	
1922	9	5	4	80,0	1	20,0	11,1	
1923	27	26	6	23,1	17	65,4	3	
1924	37	28	8	28,6	18	64,3	2	
1925	20	15	3	20,0	11	73,3	1	
1926	30	21	5	23,9	14	66,6	2	
1927	37	31	7	22,6	21	67,7	3	
1928	30	19	4	21,0	12	63,2	3	
1929	31	19	8	42,1	7	36,8	4	
1930	46	36	4	11,1	27	75,0	5	
1931	48	31	7	22,6	19	61,3	5	
1932	30	18	6	33,3	8	44,5	4	
1933	33	21	1	4,8	15	71,4	5	
1934	39	25	2	8,0	13	52,0	10	
1935	71	49	8	16,3	34	69,4	7	
1936	66	41	6	14,6	24	58,6	11	
1937	53	32	6	18,7	19	59,4	7	
1938	64	35	6	17,2	20	57,1	9	
1939	49	28	4	14,3	21	75,0	3	
1940	42	22	3	13,7	14	63,6	5	
1941	53	29			21	72,4	8	
1942	74	40	4	10,0	26	65,0	10	
1943	74	37	4	10,8	20	54,1	13	
1944	61	30	7	23,3	17	56,7	6	
1945	25	6			2	33,3	4	
1946	34	15	2	13,3	10	66,7	3	
1947	48	19	2	10,5	13	68,4	4	
1948	78	26	4	15,4	18	69,2	4	
1949	63	26	4	15,4	13	50,0	9	
1950	95	26	1	3,8	13	50,0	12	
1951	94	32	2	6,3	16	50,0	14	
1952	174	62	5	8,1	36	58,0	21	
1953	10	6	2	33,3	3	50,0	1	
1954	81	28	1	3,6	18	64,3	9	
1955	110	28	1	3,6	27	96,4		
1956	119	33	2	6,1	19	57,5	12	
1957	144	38	2	5,3	30	78,9	6	
1958	185	44	8	18,2	26	59,1	10	
1959	241	75	8	10,7	44	58,7	23	
1960	204	53	6	11,3	27	51,0	20	

állomány

Nő						
Össz.	Gyógyszertári Központban				Egyéb munka- területen	%
	Beosztott	%	Vezető állású	%		
1					1	100,0
1	1	100,0				
1	1	100,0				
1	1	100,0				
4	3	75,0				
1			1	100,0	1	25,0
9	4	44,4	5	55,6		
5	1	20,0	3	60,0	1	20,0
9	7	77,8	2	22,2		
6	2	33,3	3	50,0	1	16,7
11	4	36,4	5	45,4	2	18,2
12	7	58,3	5	41,7		
10	2	20,0	8	80,0		
17	11	64,7	5	29,4	1	5,9
12	7	58,3	5	41,7		
12	3	25,0	7	58,3	2	16,7
14	6	42,9	7	50,0	1	7,1
22	11	50,0	9	40,9	2	9,1
25	12	48,0	10	40,0	3	12,0
21	7	33,4	10	47,6	4	19,0
29	11	37,9	8	27,6	10	34,5
21	12	57,2	7	33,3	2	9,5
20	5	25,0	11	55,0	4	20,0
24	8	33,3	9	37,5	7	29,2
34	14	41,1	16	47,1	4	11,8
37	12	32,4	19	51,4	6	16,2
31	17	54,8	11	35,5	3	9,7
19	6	31,6	9	47,4	4	21,0
19	4	21,0	6	31,6	9	47,4
29	12	41,4	11	37,9	6	20,7
52	12	23,1	24	46,1	16	30,8
37	8	21,6	23	62,2	6	16,2
69	18	26,1	30	43,5	21	30,4
62	23	37,1	27	43,5	12	19,4
112	39	34,8	39	34,8	34	30,4
4	4	100,0				
53	24	45,3	22	41,5	7	13,2
82	26	31,7	33	40,2	23	28,1
86	37	43,0	38	44,2	11	12,8
106	50	47,2	42	39,6	14	13,2
141	67	47,5	56	39,7	18	12,8
166	79	47,6	66	39,7	21	12,7
151	73	48,3	54	35,8	24	15,9

Évszám (oklevél kelte)	Összesen	Férfi						
		Össz.	Gyógyszerügyi Központban				Egyéb munka- terüle- ten	%
			Beosz- tott	%	Vezető állású	%		
1961	192	40	2	5,0	21	52,5	17	42,5
1962	199	37	6	16,3	19	51,3	12	32,4
1963	191	40	2	5,0	24	60,0	14	35,0
1964	192	58	10	17,2	31	53,4	17	29,4
1965	214	72	16	22,2	31	43,1	25	34,7
1966	210	59	12	20,3	25	42,4	22	37,3
1967	218	55	18	32,7	21	38,2	16	29,1
1968	227	52	25	48,1	11	21,1	16	30,8
1969	196	36	22	61,1	4	11,1	10	27,8
	4600	1630	285	17,48	916	56,20	429	26,32

Megjegyzés: az alacsony reprezentációjú adatoknál a

nak felelnek meg. Mivel ebben az időpontban az Országos Nyilvántartás az 1970 februárjában felavatottak neveit csak igen hiányosan tartalmazta, a továbbiakban csak az 1969. évig bezárólag oklevelet szerzett személyek statisztikai adatait dolgoztam fel. Így módon 5028 személy adatait vettem figyelembe; ezek közül 4600 (91,5%) aktív, 428 (8,5%) pedig passzív (nem dolgozó, főként nyugdíjas). A passzív állomány számszerű értékelésekor figyelembe kell venni, hogy a nyugdíjasok közül elsősorban azok kérték felvételüket a nyilvántartásba, akik a nyugdíjuk mellett — részállásban — dolgoztak is.

Elsőként a gyógyszerési oklevéllel rendelkezők kormegoszlását állapítottam meg. Alapul a *diploma megszerzésének évét* vettem. Igaz, az esetek jelentéktelen és ezért elhanyagolható töredékében előfordul, hogy az oklevél kelte — később történt megszerzése miatt — nem határozza meg egyértelműen az életkort, de ugyanakkor a fejlődési folyamatok — ezen belül elsősorban a tudományos fejlődés — egyre fokozódó gyorsulását figyelembe véve az oklevél megszerzésének éve növekvő jelentőséggel bír.

A diplomakeztesés kronológikusan emelkedő sorrendjében *nemek szerint* bontottam fel az egyes évfolyamokat. Minden egyes évfolyamból külön kimutattam a *passzív* (elsősorban nyugdíjas) állományt. Az e szempontok szerint csoportosított adatokat az *I. ábra* grafikusán ábrázolja. Az *aktív állomány* nemek szerinti százalékos összetételét az *I. táblázat* tartalmazza.

Az adatok további értékeléséből megállapítható, hogy az 1943-as év választóvonalnak tekinthető. Ennek az évfolyamnak ma is aktív tagjai között éri el a nők aránya először az 50%-ot, majd évről évre fokozatosan emelkedik, 1955-től kezdve kb. 75%-ra, a hatvanas években pedig már többször eléri a 4:1 arányt is. Ennek következtében a számításba vett korosztályok aktív állományában átlagosan 64,6% jelenleg a nők aránya. Ez az arány évről évre tovább toódik és — számításaim szerint — még a hetvenes években eléri a 70%-ot. Ha az egyetemi felvételek aránya nem változik, a nyolcvanas években minden 4 gyógyszerész közül 3 lesz nő. Ez a körülmény azért is figyelemre méltó, mert — eltekintve a szülés, gyermekgondozás miatti kieséstől — a nők nyugdíjkorhatára 5 évvel alacsonyabb; e körülmények az aktív munkásságuk idejére vetítve kb. 15% kiesést jelentenek.

Az aktív — megfigyelt — csoportokban meghatároztam az átlagos életkort,

N ő						
Össz.	Gyógyszertári Központban				Egyéb munkaterületen	%
	Beosztott	%	Vezető állású	%		
152	81	53,3	45	29,6	26	17,1
162	93	57,4	44	27,2	25	15,4
151	101	66,8	34	22,5	16	10,6
134	79	59,0	36	26,9	19	14,1
142	88	62,0	28	19,7	26	18,3
151	115	76,2	16	10,6	20	13,2
163	123	75,4	20	12,3	20	12,3
175	134	76,6	15	8,6	26	14,8
160	135	84,4	9	5,6	16	10,0
2970	1602	53,94	893	30,07	475	15,99

százalékos értéket fenntartással kell értékelni.

természetesen ugyancsak a diploma megszerzésének éve alapján. E vizsgálat célja az volt, hogy megállapítsam, milyen eltérés mutatkozik a férfiak és nők között e tekintetben. Ezen adatokat is az *I. táblázat* végsorai tartalmazzák. Megállapítható, hogy az átlagszámítások szerint az aktív gyógyszerészek csoportjában a diploma megszerzésének átlagéve — kerekítve — 1954., ettől az átlagtól azonban jelentősen eltér a férfiak (1949.), illetőleg a nők (1957.) csoportja. Ha tehát a 23. életévet tekintjük az oklevél megszerzése átlagos időpontjának, akkor az aktív gyógyszerészek ez idő szerinti átlagos életkora 39 év, ezen belül a férfiaké 44, a nőké, 36 év.

A továbbiakban az aktív állomány *munkakör szerinti felosztását* vizsgáltam (*II. táblázat*).

Munkakör szerint az alábbi három csoportba osztottam a személyi állományt:

a) A gyógyszertári központok közforgalmú gyógyszertáraiban beosztottként működők;

b) A gyógyszertári központok területén vezető állásban működők;

c) Az egyéb munkaterületeken — bármilyen beosztásban — működők.

Megjegyzem, hogy a b) csoportba soroltam a gyógyszerár-vezetőkön és ki-nevezett helyetteseiken kívül a szakvezetőket, osztály- és részlegvezetőket stb. is. Ugyanakkor a c) csoport tartalmazza az intézeti gyógyszertárakban működő valamennyi gyógyszerészt is.

Amint az a *II. táblázat* adataiból is kitűnik, igen jelentős eltérés van munkaköri szempontból a nők és férfiak között: utóbbiaknál lényegesen nagyobb a beosztottként dolgozó nők aránya; ez a különbség egyes évfolyamoknál többszáz (!) százalék. Különösen érdekes, hogy a diploma megszerzését követően ez a különbség eleinte még minimális, de már 2 év elteltével ugrásszerű változás következik be. Így bizvást levonható az a következtetés, hogy a fiatal férfi gyógyszerészek túlnyomó többségének rendkívül gyors előmenetelre van kilátása. Kérdés, hogy a szakma fejlődése szempontjából ilyen mértékben helyes-e ez a tendencia.

A személyi állományra vonatkozó, az előzőekben feldolgozott kiindulási adatok még sokféle elemzésre adnak lehetőséget, de már ez a néhány alapvető szempont is tanulságos betekintést nyújt a magyar gyógyszerészet személyi állományának összetételébe, rétegződésébe.

Összefoglalás

Szerző a Gyógyszerészek Országos Nyilvántartásának adatait kiegészítve statisztikai felmérést készített a magyar gyógyszerészek rétegeződéséről. Az oklevél megszerzése évének függvényében kidolgozta az aktív és passzív állományúak, ezen belül a nők és férfiak arányát. Javaslatot tesz az Országos Nyilvántartás teljesebbé tételére. A jelenlegi számadatok alapján — figyelembe véve a változás irányát — következtetéseket von le a hetvenes és nyolcvanas évekre. Az aktív állományt munkakörönként csoportosította, ebből a nők és férfiak — egymástól igen különböző — beosztását is kimunkálta. Elemzésével — bár nem teljes — több irányú betekintést nyújt a magyar gyógyszerészet személyi állományának rétegeződésébe.

Irodalom

I. Budapesti Gyógyszerész Testület Évkönyve (1948).

К. Кемплер: *Данные о венгерской фармации. Личный состав.*

Дополняя данные Государственного Учета Фармацевтов автор провел штатистическое определение о слоях венгерских фармацевтов. В зависимости от года получения диплома он разработал соотношение активных работников и пансионеров, мужчин и женщины. Он выдвигает предложение для дополнения Государственного Учета. На основании имеющихся цифровых данных — учитывая направление изменений — он сделал выводы на семь и восемьдесятые годы. Активный состав разделил на группы по работе, из них показал — весьма отличающиеся — должности мужчин и женщины. Данный анализ дает — хотя и не полную — но многостороннюю информацию о расщеплении личного состава венгерской фармации.

К. Kempler: *Contribution to the Hungarian pharmacy. The differentiate of the members of permanent staff*

A statistical estimation was made about the differentiate of the Hungarian pharmacists completing the data of National Registration of Pharmacists. According to the date of the obtaining of diploma the proportion of the active and passive staff groups as well as the proportion of the women and men were worked up. Proposal was made for the completing of the National Registration.

On the basis of the present data — considering the tendency of the change — conclusion was drawing for the 70s and 80s. The active staff groups was grouping according to departments and from it the classification of the women and men — differing from each other considerably — was worked up too. This examination is not complete but gives a manifold inspection into the differentiate of the members of permanent staff of the Hungarian pharmacists.

К. Kempler: *Angaben über das Apothekenwesen in Ungarn Die Kaderstruktur*

Der Verfasser hat in Ergänzung der Angaben des Landesregisters der ungarischen Apotheker eine statistische Vermessung über die Schichtung der ungarischen Apotheker ausgearbeitet. In Funktion der Diplomjahre hat er die Proportion der aktiven und passiven Stände, sowie jene von Männern und Frauen einander gegenübergestellt. Er unterbreitet einen Vorschlag zur Ergänzung des Landesregisters. In Anlehnung an die gegenwärtigen Angaben und unter Berücksichtigung der Entwicklungsrichtlinien wird auch ein Ausblick auf die 70er und 80er Jahre geboten. Die aktiven Werktätigen wurden je nach Berufskreis unterteilt und auch die einzelnen Arbeitsgebiete wurden im Verhältnis Männer-Frauen gruppiert. Die Arbeitgewährt einen — wenn auch nicht vollständigen — Einblick in die Kaderstruktur des ungarischen Apothekenwesens.

(Pest megyei Tanács Gyógyszertári Központja, Budapest XIV., Uzsoki u. 36/a)